Afghanistan Digital Library

adl1205

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (http://afghanistandl.nyu.edu/). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser. When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 1 of 50

رُسُلًا قَدْ قَصَصْنٰهُمْ عَلَيْكَ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ

خُلاصۂ

تاریخِ انبیا

برائے صنفِ سوم ابتدائی

بقرار پروگرام وزارتِ جلیلۂ معارف افغانستان

بواسطہ ایم اے حکیم اینڈ کمپنی سوداگران ادویات انگریزی
بازار قصہ خوانی پشاور شہر
در مرفاہ عام سٹیم پریس لاہور طبع شد
صفر سنہ ۱۳۴۷ ق
میزان سنہ ۱۳۰۷ ش
تعداد ۳۵۰۰

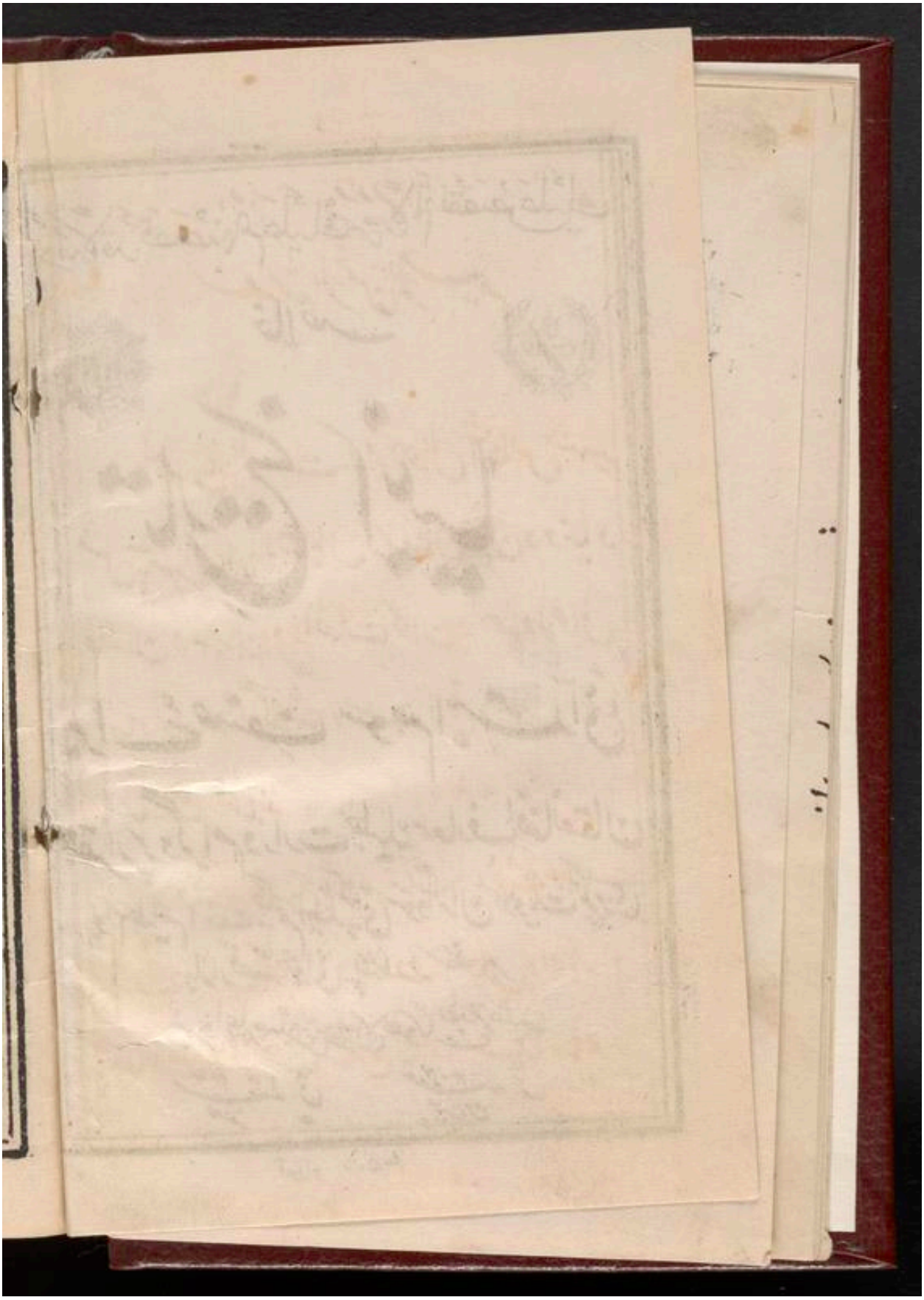

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 3 of 50

بسم اللہ الرحمن الرحیم

تاریخ علمیست۔ کہ از احوال اشخاص مشہور
مثل پیغمبراں و پادشاہاں و بزرگان دین و دنیا و
عالمان و مدبران و واقعات کلان و مہم و احوال
ملتہا و قومہاے گذشتہ و سبب ترقی و تنزل آنہا
را بما ے فہماند ۔

و چنیکہ تاریخ مردم نیک و بد و نتیجہ کارہاے
زشت و خوب آنہارا و باعث اقبال و ادبار و
سعادت و فلاکت شان را بما بشناساند۔

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 4 of 50

پس اخلاق و کردار و گفتار مردم نیک را پیروی مے
نمائیم و از کارہائے کہ سبب خواری و تباہی اقوام گذشتہ
شدہ باشد خود را نگہ مے داریم ٭

تاریخ دو قسم است:- تاریخ عمومی- تاریخ خصوصی

تاریخ عمومی تاریخیست کہ احوال ہمہ ملتہا و
جماعتہا و اشخاص نامدار و کارہائے مشہور را دراں
مے نویسند ٭

تاریخ خصوصی تاریخیست کہ احوال یک ملت
یا جماعت یا یک چیز خاص را دراں مے نویسند
از تاریخہائے خصوصی مقدم و مقدس تاریخ انبیاء
است کہ دانستن آن برائے ہر مسلمان ضروریست

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 5 of 50

پیغمبرانؑ از جانب حق تعالیٰ بحکم وحی برائے
ہدایت مردم مامور شدند تا احکام الٰہی بمردم
رسانند و آنہارا بہ یگانگی خداوند تعالیٰ و کردن
کارہائے نیک دعوت نمایند و طریق ترقی و سعادت
دنیا و آخرت را برائے شاں نشاں دہند و از کفر
و عملہائے بد و اخلاق و عادات نامناسب منع
فرمایند بنابرین کسانیکہ پیروی پیغمبران خود را نمودہ
و براہ نشان دادۂ آنہا رفتند نیکی دنیا و آخرت را
یافتند و کسانیکہ فرمودہ پیغمبران خود را پس گوش
زدہ براہِ آنہا نرفتند در دنیا و آخرت بخواری و
ہلاکت و عذاب الٰہی گرفتار شدند ۔

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 6 of 50

شمار ہمہ پیغمبراں معلوم نیست (از یک لک و بست و چہار ہزار کم یا زیاد گویند) مگر در قرآن شریف نام بست و پنج نفر آنہا ذکر شدہ است:-

آدمؑ - ادریسؑ - نوحؑ - ہودؑ - صالحؑ - ابراہیمؑ - لوطؑ اسمٰعیلؑ - اسحٰقؑ - یعقوبؑ - یوسفؑ - ایوبؑ - شعیبؑ - موسیٰؑ - ہارونؑ - داؤدؑ - سلیمانؑ - الیاسؑ الیسعؑ - ذوالکفلؑ - یونسؑ - زکریاؑ - یحییٰؑ - عیسیٰؑ - حضرت محمد مصطفےٰ صلی اللہ علیہ وعلیٰ جمیع الانبیاء وسلم۔

حضرت آدم علیہ السلام

چوں خداوند تعالیٰ خواست کہ نوع انسان را

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 7 of 50

در زمین پیدا کند ملائکہ را فرمود کہ از خاک صورت
انسان بسازند و قتیکہ آن صورت ساختہ و خشک
شد خداوند تعالیٰ اورا جان دادہ آدم نام نہاد و نام
ہاے تمام اشیارا باو تعلیم نمود۔ بعد ازاں ہماں
اشیارا پیش ملائکہ حاضر ساختہ فرمود کہ نام ہاے
ایں اشیارا اگر مے دانید۔ بگوئید۔ ملائکہ از گفتن آن
عاجز آمدند۔ آدمؑ ہر کدام را گفتہ۔ بہمیں سبب از
فرشتہ ہا افضل ثابت شد ۔

خداوند تعالےٰ ملائک را امر کرد کہ بآدم سجدہ
تعظیم کنید۔ ہمہ فرشتہ ہا سجدہ کردند مگر ابلیس گفت
من از آتش آفریدہ شدہ ام و از خاک بہترم۔ سجدہ

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 8 of 50

نکرده بواسطه همیں نافرمانی ملعون گردید و شیطان
رجیم شده دشمن انسان گشت ٭

حق تعالیٰ آدم و حوّا زوجه اش را در جنّت
جلسه داده فرمود که از همه خوردنیها و نوشیدنیهاے
جنّت تناول کنید مگر بایں درخت نزدیک مشوید ٭

شیطان به سبب دشمنی آنہا را گفت۔ آیا
مے دانید که پروردگار شما ازیں درخت شما را چرا
منع کرده است و اگر ازیں درخت بخورید۔ مرگ
براے شما نخواہد بود۔ تا ابد در جنّت خواہید ماند۔
من از سبب دوستی شما را نصیحت مے کنم۔ که
بگفتهٔ من عمل کنید۔ بایں واسطه هر دوے ایشاں

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 9 of 50

رابازی داده ازمیوهٔ آں درخت خورانید بنابریں
خدایتعالیٰ ہمہ شاں راازجنت کشیدہ بر زمین
انداخت۔ آدم گریہ وزاری کردہ توبہ نمود وآمرزش
گناہ خود خواست۔ حق تعالیٰ توبہ اورا قبول نمودہ
پیغمبرش ساختہ بطرف مکہ فرستاد۔ آدم درا نجا
باحوّا متفق شدہ ازانہا اولادہاے بسیار بوجود آمد۔
حوّاہر دفعہ دوگانہ اولادے آورد کہ یکے ازانہا
بچّہ ویکے دخترے بود آدمؑ بقرار شریعت آں وقت
دختر یک شکم رابہ بچۂ دیگر شکم بنکاح مے داد۔ در
اولادہاے او قابیل نام یک پسر باا قلیما نام یک
دختر و ہابیل نام یک پسر بالبودا نام یک دختر یکجا

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 10 of 50

پیدا شده بود بنا بریں آدمؑ اقلیما را به ہابیل و
لبودا را بقابیل داد۔ قابیل ایں را قبول نکردہ حکم
و نصیحت فائدہ نہ بخشید آخر آدمؑ گفت ہر دوے
شما چیزے قربانی کنید قربانی ہر کس قبول شد
اقلیما را او بگیرد پس قربانی ہابیل منظور گردید قابیل
ازیں امر قہر و حسد بردہ ہابیل را بکشتن تہدید نمود
ہابیل گفت اگر تو مرا بکشی من از سبب ترس خدا
انتقام نمے گیرم۔ قابیل یکروز ہابیل را بواسطۂ
سنگے در خواب کشت ایں اول آدم کشی بود۔ کہ
درمیان اولاد آدم ظہور کرد ۔

قابیل ہابیل را چند روز بر پشت خود مے

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 11 of 50

گشتا ند و نمیدانست که او را چه کند تا روزے
یک زاغ را دید که زمین را مے کند پس قابیل گور
کردن را یاد گرفته مردۂ ہابیل را دفن نمود ٭

بر جناب آدمؑ اصحیفہ نازل شد۔ بعد از آدم
پسرش شیثؑ بجاے او خلیفہ گشتہ بر او پنجاہ
صحیفہ نازل شد۔ کعبہ را اوّل او بنا کردہ است ٭

جناب ادریس علیہ السلام

بر جناب ادریسؑ سی صحیفہ نازل شدہ اول
کسیکہ بقلم خط نوشت۔ لبوزن لباس دوخت ۔
او بود و پیش ازیں پوست حیوانات را میپوشیدند ٭

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 12 of 50

ادریسؑ در طاعت و عبادت خدائے تعالیٰ
بسیار کوشش مے کرد۔ آخر خدا تعالیٰ او را زندہ
بمکان بلند برداشت ٭

جناب نوح علیہ السلام

بعد از ادریسؑ اولاد آدمؑ توحید خدا را فراموش
کردہ عبادت بت را گرفتند حق تعالےٰ برائے
ہدایت آنہا نوحؑ را فرستاد۔ نوحؑ بسیار سال ہا
قوم خود را وعظ و نصیحت کرد و بغیر از جور و جفا
و استہزاء از انہا چیزے ندید۔ بغیر از سہ پسر او
سام، حام، یافث و حرمہائے شاں و چند نفر

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 13 of 50

دیگر باقی قوم او حتّی یام پسر او و حرم خود او ایمان
نیاوردند آخر نوحؑ نا امید شده بر انهاد علے بد
کرد۔ کہ اے خدائے من بر زمین از کافران کسے
را زندہ مگذار۔ حق تعالیٰ دعائے نوح را قبول نمودہ
بساختن کشتی امر نمود ٭

چوں کشتی بہ ختم رسید علامت طوفان ظاہر
گردید۔ نوحؑ بفرمودۂ حق تعالےٰ ہمراہ مؤمناں در
کشتی از ہر نوع حیواناں یک یک جفت با خود برداشت
ناگاہ آب از زمین جوشیدن و از آسمان باریدن گرفت
نوحؑ پسر خود یام را برائے در آمدن کشتی صدا نمود مگر
یام گفت کہ بر کوہ شدہ خود را از طوفان محفوظ میدارم

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 14 of 50

نوحؑ گفت بغیر از مرحمت الٰہی دیگر جاے پناہ نیست
دراین اثنا دربین شاں یکموج آب در آمدہ یام غرق
شد ٭

نوحؑ برحال پسرش رحم آمدہ بجناب حق زاری
نمود کہ ایں پسر من واز اہل من است وتو وعدہ کردہ
بودی کہ ترا باہل تو نجات میدہم۔ از جانب حق تعالےٰ
خطاب آمد کہ او از اہل تو نبود زیرا کہ بعملہاے نالائق
گرفتار بود ٭

طوفان از کوہا بلند شدہ کشتی درمیان موجہاے
آب کہ مثل کوہاے بسیار کلان بود شناوری میکرد
بعد ازاں بامر حق تعالیٰ باراں استادہ شد۔ وزمین

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 15 of 50

آب ہائے خود را جذب نمود۔ کشتی نوحؑ بر کوہ جودی
استادہ شد کشتی نشستہ گاں از مرحمت الٰہی بسلامت
ماندند از سہ پسر نوحؑ دحرمہائے شاں مردم پیدا شدند۔
ازیں جہتہ نوحؑ را آدم ثانی مے گویند ٭

جناب ہُود علیہ السّلام

از قبیلہ ہائے عرب ہائے قدیم کہ نسل شاں
باقی نماندہ یکے قوم عاد است کہ اولاد عاد نام پسرہائے
جناب نوحؑ مے باشند۔ قوم عاد بعد طوفان در دیار
یمن در جائیکہ احقاف نام دارد ظہور نمودند۔ و آں
اطراف را آباد کردہ بناہائے خوب و مستحکم ساختند

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 16 of 50

آخر توحید خدا تعالے را گذاشتہ طریق شرکت
اختیار کردند و بت ہارا پرستش کردن گرفتند۔ و
مبتلاے فسق و فجور گشتند ۔

خدا تعالے ایشان بجہت ہدایت قوم عاد ہودؑ را
فرستاد۔ ہودؑ ہر چند آنہارا مدت زیاد نصیحت
کرد۔ مگر بغیر از چند نفر کسے ایمان نیاوردند۔
حق تعالے بر آنہا بقہر شدہ بیک باد بسیار شدید
تمام آنہارا ہلاک گردانید و ہودؑ ہمراہ مؤمنان
بسلامت ماند

جناب صالح علیہ السلام

قوم ثمود اولاد ثمود نام کہ از نبیرہاے جناب

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 17 of 50

نوحؑ بود مثل قوم عاد وضع اختیار کردند۔ خداوند تعالےٰ برائے ہدایت شاں صالحؑ را فرستاد جناب صالحؑ ہر قدر آنہا را نصیحت کرد مگر بغیر از چند نفر عاجز کسے ایمان نیاوردند۔

قوم ثمود از صالحؑ نشانی خواستند۔ خدا تعالےٰ حکم داد کہ این شتر مادہ نشانی است کہ آنرا بگذارید تا بزمیں بچرد و غرضش بگیرید۔ آنہا ناقہ را پے کردند و ازیں نافرمانی الٰہی عذاب بصورت صدائے ہولناکی آمدہ تمام کافراں ہلاک گردیدند مومناں ہمراہ صالحؑ نجات یافتند۔

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 18 of 50

جناب ابراہیم علیہ السلام

طائفہ کلانے در عراق در علم نجوم ترقی کردہ آخر
از ستارہ شناسی بہ ستارہ پرستی رسیدہ گمراہ گردیدند
ابراہیمؑ از طرف حق تعالےٰ برائے ہدایت شاں مامور شد
جناب او اول پدر خود را و بعد ازاں دیگر مردم را دعوت
نمود۔ لاکن فائدۂ ازاں مترتب نگردید۔ ایں دعوت
ابراہیمؑ بگوش نمرود پادشاہ شہر بابل کہ بکنار نہر
فرات واقع بود رسیدہ ابراہیمؑ را خواست۔ ابراہیمؑ
بہ پیش نمرود حاضر شدہ تعظیم نہ کرد زیرا کہ او دعوٰی
خدائی مے کرد در مباحثہ حقانیت رب خود را بزندہ

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 19 of 50

کردن و میرانیدن و آفتاب را از شرق آوردن
ثابت نمود که نمرود حیران ماند۔ ابراہیمؑ ازاں مجلس
باز گشتہ جمعے بران ایمان آوردند ٭

یکروز چوں مردم بیروں شہر رفتہ بودند ابراہیمؑ
بہ بتخانہ درآمدہ تمام بتہا را سوائے کلان شاں را
شکستاند۔ مردم چوں باز گشتند شکستاندن بتہا
را بغیر از ابراہیمؑ بدیگر کس گمان نبردند۔ ابراہیم
گفت نے بلکہ کلان آنہا ایں کار را کردہ است
اگر ادسخن زدہ مے تواند از و بپرسید کافراں سرہائے
خود را از خجالت پایاں انداختہ گفتند۔ تو خود
مے دانی کہ آنہا سخن زدہ نمے توانند۔ ابراہیمؑ

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 20 of 50

گفت افسوس است بشما که این قسم چیز ہائیکه
نہ سخن زدہ و نہ یک فائدہ و ضرر رسانیدہ میتوانند
پرستش مے کنید۔ پس از روے جہالت و کفر
دشمن شدند و شعلہ غضب نمرود تیز شد۔
حضرت ابراہیمؑ را در آتش انداختند اما حضرت
ابراہیمؑ بفرمودہ خدا تعالیٰ بسلامت ماندہ مومناں
بجانب کنعان کہ از شہرہاے شام است ہجرت
کردند۔ بردے دہ صحیفہ نازل شد ٭

جناب لوط علیہ السلام

لوطؑ کہ برادر زادۂ ابراہیمؑ است بمردم شہر اردن

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 21 of 50

که در شام است مبعوث گردید۔ مردم آنجا علاوه
بر بت پرستی لواطت کاری مے کردند۔ جناب
لوطؑ ہر چہ آنہا را نصیحت کرد فائدہ نہ بخشید
حتّٰی کہ عیال او ہم ایمان نیاورد۔ پس خداوند
تعالیٰ از روے عتاب بر سر شاں سنگ بارانید
و قریہ ہاے شاں را زیر و زبر گردانید۔ لوطؑ کہ
بامر الٰہی پیش از بلاے مذکور از آنجا بر آمدہ بود
نجات یافت و عیالش کہ بوقت رفتن بسوے
قوم خود مائل شدہ بود سنگے بر سرش خوردہ
ہلاک گردید ✦

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 22 of 50

جناب اسمٰعیل علیہ السلام

سارہ عیال ابراہیمؑ اولاد نمی آورد بنابریں
سارہ ہاجرہ راکہ دختر بادشاہ مصر بود برائے
ابراہیمؑ بہ نکاح گرفت کہ اسمٰعیلؑ ازاں تولد شد
خدایتعالیٰ برسارہ مہربان شدہ در وقت پیری
اسحٰق باو بخشید ابراہیمؑ اسمٰعیلؑ را در مکہ آوردہ
آباد ساخت۔ دراں وقت قبیلہ ہائے جرہم عرب
در نزدیکہائے مکہ جا داشتند۔ اسمٰعیلؑ با مردم
جرہم الفت پیدا کردو از انہا دختر گرفت و دوازدہ
اولاد ازو پیدا شد۔ بایں مناسبت قبیلہ ہائے

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 23 of 50

جرہم در مکہ آباد شدند۔ اولاد اسمٰعیلؑ ہم بہ سبب
اختلاط با مردم جرہم عرب شدند ۔

پیغمبر ما حضرت محمدؐ علیہ السلام از ہمیں
عرب ہاے اسمٰعیلی واز اولاد قیدار نام یک
پسر جناب اسمٰعیلؑ مے باشد جناب ابراہیمؑ از
کنعان بمکہ آمدہ بہ اتفاق اسمٰعیلؑ خانہ کعبہ
راکہ بہ سبب طوفان نوحؑ خراب شدہ بود
سراز نو ساخت۔ دریں اثنا یک شب ابراہیمؑ
قربانی اسمٰعیلؑ را در خواب دیدہ با اسمٰعیلؑ کہ
آنگاہ جوان پانزدہ سالہ بود مشورہ نمود۔ او
عرض کرد کہ بآنچہ مامور شدہ اید بعمل آرید۔

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 24 of 50

انشاء اللہ مراد راں ثابت قدم وصابر خواہید
یافت۔ ابراہیمؑ پسرش را بردہ خواست کہ ذبح
نماید۔ دریں وقت امر حضرت الٰہی شد کہ اے
ابراہیمؑ خواب خود را راست کردی بعوض آن
یک قوچ را بکش از آں جا رسم قربانی عید
جاری شد قربانی ہر انسان ہمیں مقصد دارد
درحقیقت خود را قربانی مے کند۔ لاکن چونکہ خودش
را حق تعالےٰ از قربانی معاف داشتہ گوسفند وغیرہ
را عوض خود قربانی مے نماید۔ ازینجا عبرت است
برائے پسراں کہ در اطاعت والدین خود وکسانیکہ
رتبۂ پدری دارند سر نکشند۔ ونیز برائے کلاناں

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 25 of 50

نصیحت است که در بجا آوردن حکم خدا از
قتل فرزنداں ہم دریغ نکنند چہ خدا پدر و پسر
ہر دو را نجات و اجر مے دہد۔ (جناب اسمٰعیلؑ
بہ عرب ہاے یمن و قبائل عمالقہ کہ بہ اطراف
ملک شام جا داشتند مبعوث شد) ٭

جناب اسحٰق و یعقوب علیہما السّلام

بعد از وفات جناب ابراہیمؑ جناب اسحٰقؑ
بجاے او خلیفہ و پیغمبر شد۔ جناب اسحٰقؑ دو پسر
داشت۔ عیص و یعقوب ٭

حضرت یعقوبؑ دوازدہ پسر داشت آنہا

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 26 of 50

را اسباط گویند۔ اولاد ہر پسر ش قبیلہ جدا گشتہ
بنام ہماں پسر مشہور است مثل سبط یہو دا
سبط لاوی وغیرہ۔ چونکہ لقب او اسرائیل
یعنی عبد اللہ است ازیں جہت ذُریۂ او بنام
بنی اسرائیل مشہور اند ٭

جناب یوسف علیہ السلام

یعقوب ع از دوازدہ بچۂ خود یوسف ع را
کہ صاحب صورت و سیرت خوب بود زیادہ
دوست مے داشت ٭
یک شب یوسف ع خواب دید کہ آفتاب و مہتاب و

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 27 of 50

یازده ستاره با و سجده میکنند۔ یعقوب فرمود۔ پسر
من! این خواب خود را به برادران خود مگوی زیرا که بدل شان
حسد پیدا شده برای تو ضرر خواهند رسانید۔ بعد ازاں
به سبب محبت پدر برادرانش همراه او حسد پیدا کرده به
یک حیله او را از پدر جدا ساخته بچاه انداختند و پیش پدر خود
دروغ گفتند که یوسفؑ را گرگ خورد چوں برادران
یوسفؑ دیدند که کاروان یوسفؑ را از چاه کشیده بود
بعد از گفتگوے زیاد او را بچند درہم فروختند
اہل کاروان یوسفؑ را به عزیز مصر بیع کردند۔
عیالش زلیخا اول او را بکار بد خواست۔ به
سبب انکار ش بر او تہمت بسته بآں سبب

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 28 of 50

یوسفؑ بزنداں محبوس گردید۔ وچند سال در آنجا
ماند۔ بعد ازاں برائے تعبیر خواب خود بادشاہ
یوسفؑ را پیش خود طلبید واز تعبیر عجیبش خورسند
شدہ نوازش فرمود ولعوض عزیز یعنی وزیر مالیہ
سابقہ کہ فوت نمودہ بود سرفرازش ساختہ و
عیالش را بدو داد کہ ازاں دو پسر افرائیم و
منشا ویک دختر رحمت نام تولد گردید۔ چونکہ
در کنعان قحط و در مصر ارزانی بود۔ مردم از آنجا
آمدہ در مصر غلہ مے خریدند از انجملہ برادران یوسف
نیز بودند یوسف خود را ناشناختہ قیمت غلہ
بآنہا واپس رد کرد وگفت کہ برادر خود را در بار

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 29 of 50

ثانی بیارید چه برادرش یامین نزد پدر خود مانده
بود۔ چون او حاضر شد یوسف ؑ به یک حیله او
را پیش خود نگاه کرد۔ یعقوب ؑ از فراق دو پسر
خود همیشه غمگین می بود۔ دیگر پسران خود را برای
جستجوی شان فرستاد۔ چون دفعه سوم برادران
یوسف ؑ به مصر آمدند۔ یوسف ؑ خود را به آنها
شناختاند۔ برادران یوسف ؑ شرمنده شده معافی
خواستند یوسف ؑ بواسطهٔ ارسال پیراهن خود
چشم پدر را روشن ساخته آنها را همراه اهل و عیال
در مصر خواست۔ یوسف ؑ با یعقوب ؑ و دیگر اهل بیت
ملاقات کرده تعبیر خوابش درست گردید که آفتاب

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 30 of 50

ومهتاب دستارگان یعنی والدین وبرادران
تعظیمش بجا آوردند پس شکر خدا نمود که ملک
دین و دنیا عطایش فرمود ٭

جناب ایوب علیہ السلام

ایوبؑ پسر عیص ابن اسحٰق است که بمردم
قریہ جاثیہ که در اطراف دمشق بود مبعوث گردید
اول سه نفر ایمان آوردند باز پس روگردان شدند
خداوند تعالیٰ ایوبؑ را به تلف مال وابتلاے مرض
امتحان کرد چنانچه تنها زوجه اش رحمت خدمت
او را مے کرد و کسے دیگر نزدیک او نشده نمے

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 31 of 50

توانست آنجناب تحمل و مشقات را بہ صبر کشیدہ
خداوند تعالیٰ اورا باز صحت کاملہ و مال و اہل عطا
فرمود

جناب شعیب علیہ السّلام

خدائے تعالیٰ شعیبؑ را بہ آبادی مدین و ایکہ
کہ در شام واقع است فرستاد۔ مادر کلان او
دختر لوط علیہ السلام است آنجناب را بواسطۂ
شیرین زبانی خطیب الانبیاء گویند۔ قوم شاں
علاوہ بر گمراہی در خرید و فروخت در وزن و پیمانہ
غدر زیادے کردند۔ شعیبؑ ہر چند آنہا را
نصیحت کرد آنہا استہزاء و مسخرہ کردند۔ پس

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 32 of 50

اہالی ایکہ بہ چناں گرمئے کہ آتش مے بارید۔ و
اہل مدین بہ یک صیحہ تلف گردیدند۔ شعیبؑ
ہمراہ مؤمناں بہ مکہ ہجرت کرد ٭

جناب موسیٰ علیہ السلام

فرعون بادشاہ قبطیاں کہ در مصر بود بر
بنی اسرائیل بسیار جبرے کرد۔ آخر بگفتۂ یک
کاہن ہر اولادے را کہ در بنی اسرائیل تولد می
شدے کشت۔ دریں اثنا از سبط لاوی کہ
پسر یعقوبؑ است از صلب عمران نام جناب
موسیٰؑ تولد شد۔ مادرش از شرجلاد اورا لصندوقے

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 33 of 50

نہادہ در دریا انداخت و آں نزد قصر فرعون
رسیدہ عیالش اورا بقسم فرزندی نگاہ کرد موسیٰ
علیہ السّلام شیر ہیچ کس را بدہاں نزد تا کہ بواسطہ
خالۂ او کہ در خانہ فرعون مے بود والدۂ موسیٰؑ
بخانۂ فرعون آمدہ از شیر مادرش تربیت یافت
چوں موسیٰؑ کلان شد یک روز در کوچہ یکے از
بنی اسرائیل ہمراہ قبطی جنگ کرد۔ موسیٰ بہ یک
مُشت قبطی را کُشت بہ ایں سبب در مدین فرار
کردہ خدمت شعیبؑ نمود و دختر او را بنکاح کرد ؎

شبان وادیٔ ایمن گہے رسد بمراد
کہ چند سال بجاں خدمت شعیب کند

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 34 of 50

چوں موسیٰؑ ہمراہ عیال خود از مدین بہ مصر مے
آمد براہ کوہ طور خداوند تعالےٰ اورا پیغمبری و
معجزات عطا فرمودہ بہدایت فرعون مامور گردانید
موسیٰؑ با برادر خود فرعون را بدین حق دعوت نمود
و معجزہا را نشان داد۔ چنانچہ عصائے خود را
انداخت کہ اژدہا گشت و دست خود را از
بغل بیروں آورد صاف و روشن تجلی داد۔
فرعون ایں را سحر گمان کردہ بہ احضار ساحراں
اعلان کرد۔ چنانچہ ہمہ در روز عید با مردم جمع شدند
ساحران ریسماں و چوبہاے خود را بہ نظر مردم
مارہا نشان دادند۔ چوں موسیٰؑ عصائے خود را

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 35 of 50

انداخت تمامی مار ہا را خورد۔ پس ساحران مغلوب
و عاجز آمدہ ایمان آوردند فرعون خشمناک شدہ
گفت۔ دست و پائے شما را بریدہ بدار مے کشم
آنہا گفتند کہ ما را بخشش و مرحمت خداوندی
کافی است۔ موسیٰؑ ہر چند وعظ و نصیحت کرد
و معجزہا نشان داد قوم قبطی ایمان نیاوردند۔
یک شب موسیٰؑ مع تمام بنی اسرائیل از شہر
بدر رفت و دریا را بہ عصاے خود زدہ راہ ہا
پیدا شد بنی اسرائیل گذشتند و فرعون ہمراہ
متابعان خود غرق گردید موسیٰؑ ہمراہ بنی اسرائیل
بطرف کنعان رفت۔ در راہ شہرہاے اریحا و

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 36 of 50

تا بلس بود کہ فتح کردن آنہا لازم افتاد۔ بنی اسرائیل
از بیم قوت وجبّاریت اہالی آنہا محاربہ نکردند۔
ازیں نافرمانی حضرت رسولؑ مدت چہل سال
در ہمان صحرا سرگرداں ماندند۔ باوجود آں از
مرحمت خداوندی بر آنہا من وسلوی کہ ترنجبین
ویک قسم مرغ راگویند نازل مے شد۔ لاکن بنی
اسرائیل ناشکری کردہ سیر وپیاز وغیرہ از موسیٰؑ
خواستند۔ موسیٰؑ گفت بمصر بروید و در آنجا ایں
اشیا برائے شما موجود است۔

از جانب خدائے تعالیٰ بہ موسیٰؑ نازل شدن
یک کتاب وعدہ شدہ بود۔ لہٰذا بکوہ طور رفت

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 37 of 50

و برادر خود هارون را وکیل خود گذاشت که بسیار
فصیح و بلیغ بود. چهل روز در طور خلوت و عبادت
کرد. و کلام الٰہی را شنید. و توریت شریف در
لوحها بر و نازل شد. جناب موسیٰ ع الواح را با خود
برداشته به میان بنی اسرائیل آمد در غیاب او
سامری گوساله را از زیورهای مردم ساخت.
که آواز ازان مے برآمد. بنی اسرائیل فریب
خورده به پرستش گوساله آغاز کردند هارون ع
هرچند نصیحت نمود فائده نکرد. موسیٰ ع بسیار
غضبناک شده سامری را لعنت کرد و گوساله را
سوخته به دریا انداخت. هارون ع را بقهر از ریش

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 38 of 50

گرفت۔ ہارونؑ گفت ہرچند نصیحت کردم فائدہ
نہ بخشید۔ نزدیک بود کہ مرا بکشند پس گوسالہ
پرستاں توبہ کردند و کافراں را کشتند۔ بعدازاں
بنی اسرائیل بقرار تورات شریف عمل کردند۔ و
جباریں را کہ بادشاہ شاں عوج ابن عنق بود محاربہ
کردہ شکست دادند۔ (تورات کہ امروز در دست
یہود یہاست تورات اصلی نیست۔ بلکہ بسیار
تغیر دراں آوردہ شدہ)۔

جناب داؤدؑ و یوشعؑ و ملک طالوتؑ

بعداز موسیٰؑ یوشعؑ ہمراہ بنی اسرائیل شہر اریحا
را فتح کردہ بدیار کنعان داخل شد۔ بعداز یوشعؑ

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 39 of 50

رئیساں بہ اسم قضاۃ کہ آخرین شاں اشمویل نام
دار دبر بنی اسرائیل حاکم بودند۔ چونکہ از دست
طائفہ عمالقۂ فلسطین بہ تنگ آمدہ بودند خداوند
تعالیٰ برائے انتقام شاں طالوتؑ را کہ از نبیرۂ
بنیامین و بعلم وجسم معروف بودند بادشاہ مصر
ساخت۔ طالوتؑ باندک سپاہ (۳۱۳) کہ فرماں
برداریٔ او کردند بطرف فلسطین حرکت کردہ
باردوے شاں کہ یک لک بود جنگ نمود۔
جالوتؑ بدست داؤدؑ بقتل رسید۔ داؤدؑ از
نبیرۂ یہودا و در فوج طالوتؑ بود در ملک طالوتؑ
جدّاً فاغنہ گفتہ مے شود) بعد ازاں بر داؤدؑ زبور

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 40 of 50

نازل شد و نبوت و سلطنت به او رسیده بسیار
جاها را فتح کرد و قدس شریف را پای تخت خود
ساخت

جناب سلیمان علیه السلام

بعد از داؤد ع نبوت و سلطنت به پسرش
سلیمان ع رسید بنا بر وصیت پدر خود بیت
المقدس یعنی مسجد اقصی را بنا نهاده و در هفت
سال ختم نمود در مدت سیزده سال یک داله الحکومت
در قدس شریف تعمیر کرد و ملکه یمن بلقیس نام را
به نکاح گرفت تا مدت چهل سال در شرق و
غرب برانس و جن و طیور حکمرانی ورزید +

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 41 of 50

بعد از وفات سلیمانؑ در بنی اسرائیل تفرقه
افتاده دو حکومت جداگانه شدند یکے اسرائیلیه که
احکام شرعیه و زیارت قدس شریف را گذاشته
بت پرستی میکردند۔ و یک بت بعل نام را به پرستش
گرفتند دیگر یهودیه که معاصی و بدعتها را شعار
ساختند لاکن بسبب عمل تورات بدی آنها کمتر
بود۔ پس الیاسؑ برائے ہدایت پرستش کنندگان
بعل مبعوث شد۔ آنجناب مردم را بسیار نصیحت
کرد۔ لاکن آنها قبول نکرده او را از شهر کشیدند
پس حق تعالیٰ از شهر آنها خیر و برکت برداشت
باران نبارید از گرسنگی لاش ہائے حیوانات را

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 42 of 50

مے خوردند آخر الیاسؑ را دریافتہ بر نصیحت او
عمل کردند۔ چوں بلاہا از سرشاں ردّ شد باز فاسق
و فاجر شدند۔ الیاسؑ بہ اجازۂ حق تعالیٰ بگوشہ
عبادت رفتہ قومش تباہ گردید +

جناب الیسع علیہ السّلام

بعد از جدا شدن الیاسؑ حق تعالیٰ الیسعؑ را
برائے ہدایت پرستش کنندگان بعل فرستاد
آنجناب بوعظ و نصیحت باصلاح آنہا کوشش
کرد۔ لاکن بنی اسرائیل زیادہ سرکش شدہ کتاب
خدا را ترک دادند۔ پس نفاق در بین شاں رو
دادہ حق تعالیٰ دولت آشوریہ را بر آنہا مسلط نمود +

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 43 of 50

جناب یونس علیہ السلام

یونسؑ بمردم نینوا مبعوث شدہ آنہارا بہ دین
حق دعوت کردہ از عذاب خداوند تعالےٰ آنہارا
ترسانید لاکن آنہا از بت پرستی باز نماندند۔ یونسؑ
از قوم خود نا امید شدہ بدون اجازہ اللہ تعالی بکنار
نہر دجلہ آمدہ بیک کشتی سوار شد۔ کشتی در گرداب
افتاد بنابریں رئیس کشتی گفت البتہ درمیان ما
یک گنہگار است قرعہ انداختند۔ بنام یونسؑ
برآمدہ اورا در دریا افگندند یک ماہی کلان اورا
بدہان فرو برد۔ یونسؑ در شکم ماہی توبہ و استغفار

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 44 of 50

کرد۔ حق تعالیٰ توبہ اش قبول فرمودہ ماہی از شکم
خود او را بکنار دریا انداخت جسم پژمردۂ او را
دوبارہ صحت و قوت عطا فرمود۔ روزیکہ یونسؑ
بہ کشتی سوار شد۔ روے آسماں سیاہ گشتہ یک ودد
سیاہ شہر را احاطہ نمود۔ مردم ازیں حال ترسیدہ
یونسؑ را پالیدند۔ لاکن نیافتندش بنابریں بر
تپہ فریادہا و فغانہا کردہ استغفار کردند اللہ تعالےٰ
توبۂ آنہا را قبول نمود۔ پس یونسؑ دفعہ ثانی احکام
اللہ تعالیٰ را بہ مردم تبلیغ نمود۔ آنہا بر نصیحت او
عمل کردہ از عذاب سلامت ماندند ٭

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 45 of 50

جناب اشعیاؑ وارمیاؑ ودانیالؑ وعزیرؑ

بعداز یونسؑ دولت آشوریہ قوت پیدا کردہ
بربنی اسرائیل غلبہ حاصل نمود اشعیاؑ پس ارمیاؑ
وبعداز اں دانیال مبعوث گردیدند وہرچند بنی
اسرائیل را وعظ و نصیحت کردہ از افعال ناشایستہ
شاں منع میکردند لاکن آنہا از کار خود باز نیامدند
بنابریں بزیردست بادشاہان ظالم مثل بخت نصر
وغیرہ افتادند۔ بنی اسرائیل را از ملک شاں فرار
کردہ بہ طرف خراسان کشیدند۔ بعضے ایشاں در
ہرات سکونت ورزیدہ افغاناں اولاد اینہا مے

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 46 of 50

باشند که آخر در دائرهٔ اسلام داخل شده مورد انعامات
الٰہی گشتند۔ بعد ازاں عُزیرؑ برائے ہدایت بنی
اسرائیل مقرر شد۔ آنجناب تورات شریف را
یاد داشت واز سرِ نو شریعت موسویہ را جاری ساخت
لاکن بنی اسرائیل از افراط تصدیق عُزیر را پسر خدا
خواندند۔

جناب زکریا و یحییٰؑ و حضرت مریمؑ

زکریاؑ از اولاد سلیمانؑ است۔ آنجناب مدام
بنی اسرائیل را بہ تقوٰی و پرہیزگاری دعوت مے
نمود واز کارہائے بد منع مے کرد۔ پادشاہ آں
زماں در بدکاری خود از و فتوٰی خواست۔ او

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 47 of 50

قبول ناکردہ شہادت را ترجیح داد و پسرش یحییٰؑ
کہ در پیری بوے عطا شدہ بود نیز حکم بادشاہ
را در فسق بجا نیاوردہ شہید شد۔ حضرت مریمؑ
در یکے از حجرہاے بیت المقدس نزد زکریاؑ تربیت
یافت۔ ہنوز نکاح مریمؑ نشدہ بود کہ بشارت
فرزندے برایش رسید و از قدرت خداوندی
عیسیٰؑ تولد شد۔ بر مریمؑ قومش گمان بد کردہ الفاظ
شنیع گفتند۔ مریمؑ اشارہ بطرف عیسیٰؑ کرد۔ او
گفت من بندۂ خدایم مرا کتاب دادہ و پیغمبر
گردانیدہ مریمؑ عیسیٰؑ را گرفتہ با پسر عم خود یوسف
بجانب مصر رفت بعد از دوازدہ سال پس از تقدس

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 48 of 50

آمده در قریهٔ ناصره سکونت کردند که به آن سبب
دین عیسیٰؑ را نصارای مے گویند عیسیٰؑ از معجزات
مثل مرده را زنده کردن و جذام را دور ساختن و
کور را بینا کردن وغیره تبلیغ رسالت مے نمود۔
دوازده نفر شاگردان او که آنها را حواری مے گویند
معاونت میکردند۔ امام مردم و بادشاه مخالف شده قصدِ کشتن
او نمودند۔ خدای تعالیٰ از قتل نجاتش داده سوے
خود برداشت۔ بعد از عیسیٰؑ حواری ها تا مدت
سه سال دین حق را خفیه اشاعت مے دادند۔ و
در پنهانی عبادت مے کردند۔ تا که امپراطور روما
خود هم عیسوی شده دین نصارای را تقویت داد۔

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 49 of 50

کتابیکه بر عیسیٰؑ نازل شده بود انجیل است
لاکن انجیل که امروز بدست نصارای است
انجیل اصلی نیست بلکه فرق زیاد درمیان آن
آورده شده به سه خدا قائل گشتند و عیسیٰؑ را
پسر خدا گفتند و بت پرستی را اختیار کرده گمراه
گردیدند لاجرم برای روشن گردانیدن آن
تاریکیهای جهالت و گمراهی آفتاب عالمتاب
طلوع نموده جهان را بنور خود منور گردانید یعنی
جناب پیغمبر ما محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم
برای هدایت مردم و قائم گردانیدن دین حق
و برای انسان ساختن آدم ها از طرف هادی

http://hdl.handle.net/2333.1/rv15dwvr Image 50 of 50

مطلق به دنیا فرستاده شدند و پیش گوئی این
امر را حضرت مسیح نموده بود۔ وَمُبَشِّرًا
بِرَسُوْلٍ یَّاْتِیْ مِنْ بَعْدِی اسْمُهٗ اَحْمَدُ
یعنی بشارت میدهم برسولیکه بعد از من مے
آید نامش محمدؐ است (علیہ وآلہ الصلوٰۃ والسلام)۔

حسب فرمایش محمد حسین مدیر معارف ولایت کابل
طبع شد